



XALQARO TRANSPORT TASHUVLARINING JAHON TAJRIBASI VA UNI RESPUBLIKAMIZDA TADBIQ ETISH

Muallif:

Xo'sinov Mirzabek Mansur o'g'li

*Namangan davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti, Logistika yo'nalishi
talabasi*

Annotatsiya (o'zbek tilida)

Mazkur maqolada xalqaro transport tashuvlarining jahon miqyosida shakllangan ilg'or tajribalari, ularning iqtisodiy samaradorligi hamda global logistika tizimidagi o'rni atroflicha tahlil qilingan. Xalqaro tashuvlarda avtomobil, temir yo'l, dengiz va havo transporti turlarining xususiyatlari, afzalliklari va cheklovlari yoritib berilgan. Shuningdek, rivojlangan davlatlar tajribasi asosida xalqaro transport tashuvlarini O'zbekiston Respublikasi sharoitida tatbiq etish imkoniyatlari, mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari milliy transport-logistika tizimini rivojlantirish va tranzit salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xalqaro transport, logistika, tashuvlar, jahon tajribasi, transport infratuzilmasi, tranzit, multimodal tashuvlar.

Аннотация (rus tilida)

В данной статье проанализирован передовой мировой опыт международных транспортных перевозок, их экономическая эффективность и роль в глобальной логистической системе. Рассмотрены особенности, преимущества и ограничения автомобильного, железнодорожного, морского и воздушного транспорта в международных перевозках. На основе опыта развитых стран определены возможности внедрения международных



транспортных практик в условиях Республики Узбекистан, а также выявлены существующие проблемы и пути их решения. Результаты исследования способствуют развитию национальной транспортно-логистической системы и повышению транзитного потенциала страны.

Ключевые слова: международный транспорт, логистика, перевозки, мировой опыт, транспортная инфраструктура, транзит.

Abstract (english)

This article analyzes advanced global practices in international transport operations, their economic efficiency, and their role in the global logistics system. The characteristics, advantages, and limitations of road, rail, sea, and air transport in international transportation are examined. Based on the experience of developed countries, the possibilities of implementing international transport practices in the conditions of the Republic of Uzbekistan are identified, along with existing challenges and ways to address them. The research findings contribute to the development of the national transport and logistics system and the enhancement of transit potential.

Keywords: international transport, logistics, transportation, global experience, transport infrastructure, transit.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida xalqaro transport tashuvlari jahon iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Davlatlar o'rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalarning kengayishi, eksport-import hajmining oshishi va ishlab chiqarishning xalqaro miqyosda integratsiyalashuvi transport-logistika tizimining samaradorligini ta'minlashni talab etmoqda. Xalqaro transport tashuvlari tovar va xizmatlarning erkin harakatlanishini ta'minlab, iqtisodiy rivojlanishning muhim omiliga aylanmoqda.



O‘zbekiston Respublikasi Markaziy Osiyoda qulay geografik joylashuvga ega bo‘lib, xalqaro transport koridorlarida muhim o‘rin tutadi. Shu sababli jahon tajribasini o‘rganish va uni milliy sharoitda qo‘llash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Xalqaro transport tashuvlarining nazariy asoslari

Xalqaro transport tashuvlari — bu yuk va yo‘lovchilarni bir davlat hududidan boshqa davlat hududiga transport vositalari orqali yetkazib berish jarayonidir. Ushbu jarayon xalqaro konvensiyalar, davlatlararo bitimlar va milliy qonunchilik asosida amalga oshiriladi.

Nazariy jihatdan xalqaro transport tashuvlari quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

Tizimlilik — transport jarayonlarining yagona logistika tizimi sifatida boshqarilishi;

Iqtisodiy samaradorlik — xarajatlarni kamaytirish va vaqtni tejash;

Xavfsizlik — yuklarning butligini ta’minlash;

Moslashuvchanlik — bozor talablariga tezkor javob berish.

Xalqaro transport tashuvlarining asosiy turlari

Xalqaro tashuvlarda quyidagi transport turlari keng qo‘llaniladi:

Avtomobil transporti — qisqa va o‘rta masofalarda yuqori moslashuvchanlikka ega;

Temir yo‘l transporti — katta hajmdagi yuklarni uzoq masofalarga tashishda samarali;

Dengiz transporti — eng arzon va ommaviy tashuv turi;

Havo transporti — tez buziluvchi va yuqori qiymatli yuklar uchun qulay;



Multimodal tashuvlar — bir nechta transport turlaridan foydalanish orqali samaradorlikni oshiradi.

Xalqaro transport tashuvlarida jahon tajribasi

Rivojlangan davlatlarda xalqaro transport tashuvlari zamonaviy infratuzilma, raqamli boshqaruv tizimlari va logistika markazlari asosida tashkil etilgan. Yevropa Ittifoqida yagona transport makoni shakllantirilgan bo'lib, bu yuklarning tez va samarali harakatlanishini ta'minlaydi. Xitoyda "Bir makon — bir yo'l" tashabbusi orqali xalqaro transport koridorlari jadal rivojlantirilmoqda.

Respublikamizda jahon tajribasini tatbiq etish imkoniyatlari

O'zbekiston Respublikasida transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish, logistika markazlarini rivojlantirish va bojxona jarayonlarini soddalashtirish orqali xalqaro transport tashuvlari samaradorligini oshirish mumkin. Raqamli texnologiyalarni joriy etish va multimodal tashuvlarni kengaytirish jahon tajribasini muvaffaqiyatli tatbiq etishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xalqaro transport tashuvlari jahon iqtisodiy rivojlanishining muhim omili hisoblanadi. Jahon tajribasini o'rganish va uni respublikamiz sharoitida qo'llash milliy transport-logistika tizimini rivojlantirish, tranzit salohiyatini oshirish va xalqaro savdoda raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Rodrigue J.P. The Geography of Transport Systems. Routledge, 2020.
Bowersox D., Closs D. Logistical Management. McGraw-Hill, 2019.
UNCTAD. Review of Maritime Transport. United Nations, 2022.
World Bank. Logistics Performance Index. Washington, 2023.
O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi rasmiy ma'lumotlari.